

« Plus qu'un simple instrument de communication,
le langage illustre la façon dont on se représente
mentalement une réalité.»

Patrick Fougeyrollas

“Language is the most massive and inclusive art we
know, a mountainous and anonymous work of
unconscious generations.”

Edward Sapir

De Sapir-Whorfhypothese:

De taal die we spreken bepaalt sterk wat we denken en wat we zien,
dus hoe we denken over de werkelijkheid.

Le langage façonne notre pensée et notre vision du monde.

FOD Beleid & Ondersteuning

SPF Strategie & Appui

Inclusieve taal @bosa

Inclusieve taal, wat bedoelen we daarmee?

Inclusief schrijven, dat doe je zo!

10 goede reflexen

De juiste afweging maken

Bouwen aan een beleid voor taal en tekst

Vind de weg naar ondersteuning en advies

Meer weten

Een klein inclusie-lexicon

Wie bepaalt
wat moet en wat mag?

Bronnen

Inclusieve taal, wat bedoelen we daarmee?

Inclusief schrijven dat is schrijven zodat iedereen voor wie je schrijft

- toegang heeft tot je tekst,
- zich in je tekst kan herkennen,
- je tekst kan begrijpen en toepassen,
- en de toon en de taal van je tekst aanvaardt.

Als je inclusief schrijft, geef je geen enkele lezer uit jouw doelgroep het gevoel dat je hen uitsluit of viseert door hun leeftijd, gender, herkomst, huidskleur, inkomen, opleiding, leerstoornis, handicap ...

Schrijven in inclusieve taal

10 goede reflexen

1. Zorg dat iedereen van je doelgroep de toegang heeft tot je tekst.
2. Schrijf klare taal en kies de juiste toon voor je doelgroep.
3. Als gender, leeftijd, afkomst, ... er niet toe doen; vermeld ze dan niet.
4. Vraag of onderzoek hoe je lezer genoemd of aangesproken wil worden en respecteer dat.
5. Zoek naar neutrale, overkoepelende, concrete formuleringen.
6. Reduceer mensen niet tot één eigenschap die gevoelig ligt.
7. Kijk naar héél je tekst, niet alleen naar passages die mensen beschrijven. Maak ook de visuals, situaties, uitdrukkingen ... inclusief en vermijd stereotypes.
8. Wees je bewust van het spanningsveld tussen 'impliciet' inclusief, 'expliciet' inclusief en activistisch.
9. Blijf leren en durf fouten te maken! Wees nieuwsgierig en ga op zoek naar advies: bij je doelgroepen, bij je collega-experten, op gespecialiseerde websites.
10. Test je tekst en spreek met lezers.

Qu'est-ce qu'un texte compréhensible?

Gebruiker, lezer + **Texte**

- "De doelgroep gebruikers moeten de tekst informatie vinden, begrijpen, aanpassen, kunnen tegengaan op hun eigen manier en er de voor hun relevante taak mee kunnen uitvoeren" (Druze, 2018)
- Je lezer weet wat hij moet weten en doet wat hij moet doen
- Helpt de mens als begrijpen!

- Le taal is simpel, concreet, kort, coherent, consistent, de phrases worden in de tekst herhaald, concrete, coherente
- Niveau B1, A2, A1 ... language FALC
- Die ouille comme Antioche, Accessibilité, respectueuse taal, L1/L2 ...
- Vertalen = begrijpen!
- Meten: ondebouw?

Een leesbare tekst

Maakt je tekst gemakkelijker om te lezen

- Frequente woorden
- Concrete woorden
- Hetzelfde woord blijven gebruiken
- Weinig of geen bijvoeglijke bepalingen
- Enkeelvoudige zinnen of nevenschikkingen
- Zinsdelen die samen horen staan dicht bijeen
- Mensen in je tekst: namen, pers. vna ...

Maakt je tekst moeilijker om te lezen

- Minder frequente woorden
- Abstracte woorden
- Steeds ander woord kiezen
- Veel bijvoeglijke bepalingen
- Zinnen met onderschikkingen
- Afstand tussen zinsdelen die samen horen
- Weinig mensen : passief, naamwoordelijk

A vous de jouer! Aan jullie!

1. Een ADHD'er
2. We zitten hier met 60 man
3. Hij mag dan wel oud zijn, met die nieuwe technologieën kan hij goed overweg.
4. Vroedvrouw
5. Een manager kan zijn overplaatsing vragen indien de instelling hem daartoe de toestemming geeft.

1. Un autiste
2. "En bon père de famille"
3. Même si elle est vieille, elle se débrouille bien avec les nouvelles technologies.
4. Une sage-femme
5. Les candidats qui veulent postuler doivent envoyer leur CV pour le 20 octobre.

Schrijven in inclusieve taal

Als je met alle adresses voor inclusieve taal rekening houdt, sta je soms voor tegenstellingen. Het is dus een kwestie van evenwicht. Maar hoe maak je de afweging? Hoe ver ga je?

Stel je drie vragen en weeg af:

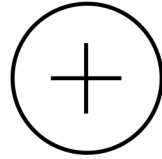
- Hoe zit de situatie in de praktijk?
- Hoe zit de situatie in de theorie?
- Hoe zit de situatie in de praktijk?

Qu'est-ce qu'un texte compréhensible?

Gebruiker, lezer

Texte

- “De beoogde gebruikers moeten de tekst /informatie vinden, begrijpen, aanvaarden, kunnen toepassen op hun eigen context en er de voor hun relevante taak mee kunnen uitvoeren“ (Shriver, Lentz)
- Je lezer weet wat hij moet weten en doet wat hij moet doen
- Meten: de mens als begrijper!

- Le texte est concis, concret, actif, cohérent, contient des phrases courtes et des mots courants, icônes, couleurs ...
- Niveaus B1, A2, A1... langage FALC
- Des outils comme Antidote, Accessibility leesniveau tool, LINT...
- Verstaan ≠ begrijpen!
- Meten: onderbouwd?

Een leesbare tekst

Onderbouwde criteria uit
T-Scan. Toegepast in LINT

10 goede reflexen

Maakt je tekst gemakkelijker om te lezen

Frequente woorden

Concrete woorden

Hetzelfde woord blijven gebruiken

Weinig of geen bijvoeglijke bepalingen

Enkelvoudige zinnen of nevenschikkingen

Zinsdelen die samen horen staan dicht bijeen

Mensen in je tekst: namen, pers. vnw ...

Maakt je tekst moeilijker om te lezen

Minder frequente woorden

Abstracte woorden

Steeds ander woord kiezen

Veel bijvoeglijke bepalingen

Zinnen met onderschikkingen

Afstand tussen zinsdelen die samen horen

Weinig mensen : passief, naamwoordelijk ...

“De nieuwe editie van het Kindboekje blinkt uit door een toegankelijk en inclusief taalgebruik en een aantrekkelijke lay-out. De jury waardeerde ook de inzet van gebruikersonderzoek bij de herwerking van het boekje.”

Jan Hautekiet, Juryvoorzitter Heerlijk Helderprijs 2023

A vous de jouer! Aan jullie!

1. Een ADHD'er
2. We zitten hier met 60 man
3. Hij mag dan wel oud zijn, met die nieuwe technologieën kan hij goed overweg.
4. Vroedvrouw
5. Een manager kan zijn overplaatsing vragen indien de instelling hem daartoe de toestemming geeft.

1. Un artiste
2. "En bon père de famille"
3. Même si elle est vieille, elle se débrouille bien avec les nouvelles technologies.
4. Une sage-femme
5. Les candidats qui veulent postuler doivent envoyer leur CV pour le 20 octobre.

Een manager kan zijn overplaatsing vragen indien de instelling hem daartoe de toestemming geeft.

- Een manager kan zijn/haar/diens overplaatsing vragen als de instelling hem/haar/hun daarvoor de toestemming geeft.
- Een manager kan een overplaatsing vragen. De instelling van de manager moet daarvoor de toestemming geven.
- Als manager kan je je overplaatsing vragen. Je instelling moet toestemming geven.
- Vraag je overplaatsing aan. Je instelling moet eerst de toestemming geven.
- Managers kunnen hun overplaatsing vragen als hun instelling daarvoor de toestemming geeft.
- Een manager kan een overplaatsing vragen als diens instelling de toestemming geeft.
- Overplaatsing kan door de manager worden aangevraagd met toestemming van de instelling.
- “In deze tekst verwijzen de verwijzwoorden zowel naar man, vrouw als naar mensen die zich uiten als genderfluïde.”

Schrijven in inclusieve taal

De juiste afweging maken

Als je met alle adviezen voor inclusieve taal rekening houdt, sta je soms voor tegenstrijdigheden. Het is dus een kwestie van evenwicht. Maar hoe maak je de afweging? Hoe ver ga je?

Stel je drie vragen en weeg af:

Schrijven in inclusieve taal

Bouwen aan een beleid voor taal en tekst

Heel vaak beginnen we te schaven aan onze taal als de brief, de website, het formulier ... bijna klaar zijn. Bovendien heeft iedereen zijn zegje over de taal; de expert, de ontwikkelaar, de ux-designer, de taaladviseur ... Vaak levert dat veel discussies en halfslachtige oplossingen.

Draai het eens om! Wat als je kan schrijven volgens duidelijke afspraken, vanuit een kwaliteitsbeleid voor taal en teksten?

Dit zijn de elementen van zo'n kwaliteitsbeleid. Hoe zit het in jouw project team, jouw dienst of jouw organisatie?

Vind de weg naar ondersteuning en advies

intern

	Wat moet @BOSA?	De bronnen en hulpmiddelen	Ondersteuning
Je brieven, e-mails, social media posts,	<p>Richtlijn: Deze teksten moeten de waarden en toon van BOSA uitstralen en moeten inclusief zijn</p> <p>Volg de richtlijnen van de BOSA-publicaties en de COMM Collections</p>	<p>COMM Collection <u>Inclusieve communicatie</u> (coming soon!)</p> <p>Tips voor genderinclusief schrijven</p> <p>Stijlgids BOSA</p> <p>Templates voor brieven van BOSA</p>	<p>IOD Communicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - maakt content voor BC - leest alle BOSA-situaties - schrijft voor BOSA
Brieven, mailings, social media posts, webpagina's in naam van BOSA	<p>Verplichting Deze teksten moeten de waarden en toon van BOSA uitstralen en moeten inclusief zijn</p> <p>Volg de richtlijnen van de BOSA-publicaties en de COMM Collections</p> <p>Werk samen met IOD Communicatie!</p>	<p>Webgide</p> <p>Taaladvies.net</p>	<p>Team Klare taal</p> <ul style="list-style-type: none"> - kan je helpen herwerken hebben - geeft je moeilijke formules
Vacatures, functiebeschrijvingen	<p>Teksten voor werkenvoor.be en andere functiebeschrijvingen moeten aantrekkelijk en inclusief zijn</p>	<p>Tool van werkenvoor.be en IOD <u>Comm</u>:</p> <p>Templates <u>ProPortal</u></p> <p>Pages - Hoe een aantrekkelijk en inclusief aanbod schrijven (sharepoint.com)</p> <p>Tips voor genderinclusief schrijven</p> <p>Nieuw competentiemodel (coming soon): alle competenties zijn geschreven in inclusieve taal</p>	<p>IOD Communicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - schrijft vacatures <p>Team Inclusie en Diversiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geeft advies op functies <p>Werkenvoor.be taalbeleid toe</p>

Vind de weg naar ondersteuning en advies

intern

	Wat moet @BOSA?	De bronnen en hulpmiddelen	Ondersteuning
Je presentaties, een tool, een handleiding ...	<p>Ook dit soort documenten moet je, net als websites en applicaties, toegankelijk maken.</p> <p>PDF's zijn per definitie niet erg toegankelijk voor online teksten: de voorkeur gaat naar webpagina's. Toch een PDF nodig? Gebruik tools om die toegankelijk te maken.</p>	<p>Template voor PowerPointpresentatie</p> <p>Presentatie Toegankelijke documenten van het team Diversiteit en inclusie (ism Klare taal)</p> <p>Uw PowerPoint-presentaties toegankelijk maken voor personen met een handicap - Microsoft Ondersteuning</p> <p>Home - Belgian Web Accessibility Office (belgium.be): alles over toegankelijkheid van websites en PDF's</p>	<p>Team diversiteit en inclusie (IOD Communicatie)</p> <ul style="list-style-type: none">- geeft je een drager (gids, taalgebruik)- leest je op de v... <p>Team Klare taal</p> <ul style="list-style-type: none">- helpt je bepalen- onderzoeken van je t...- geeft a project- helpt b project <p>De collega's van de team diversiteit en inclusie helpen je bij de beantwoording van vragen over toegankelijkheid van websites en applicaties. Accessibility.de</p>

Vind de weg naar ondersteuning en advies

intern

	Wat moet @BOSA?	De bronnen en hulpmiddelen	Ondersteuning
Websites of applicaties	<p>(one Bosa, one Bosawebsite) (owner online landschap: IOD Comm)</p> <p>We ontwikkelen websites en applicaties volgens de principes van inclusion by design of inclusief design.</p> <p>WCAG: Europese richtlijnen voor toegankelijkheid die je moet volgen volgens de Belgische wet https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/ :</p> <p>Toegankelijkheidsaudit is verplicht voor federale websites</p> <p>Webguide De webgids van de Belgische federale overheid (belgium.be): deze website bevat alle tools en aanbevelingen die de federale instellingen nodig hebben voor een optimale digitale communicatie.</p>	<p>Principes, tools, cases over <u>inclusief design</u>: De digitale gebruikerservaring van morgen - Digital Open (belgium.be)</p> <p>Uitleg, bronnen en BOSA-tools voor de toegankelijkheid van websites:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Home - Belgian Web Accessibility Office (belgium.be) - BOSA Accessibility Check - Belgian Web Accessibility (belgium.be) 	<p>Team Transfo VD biedt advies en ondersteuning</p> <p>De collega's van de werkgroep:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Werk aan de hand van de toegankelijkheidsrichtlijn - helpen bij de ontwikkeling van je vraagstukken op het gebied van toegankelijkheid <p>Acces</p> <p>Team Klare taal</p> <ul style="list-style-type: none"> - begeleiden bij de brand voor je
Regelgevende teksten	<p>Wetteksten worden geschreven volgens de handleiding van de Raad van State. Voor de taal verwijst deze handleiding naar Taaladvies.net</p>	<p>Wetgevingstechniek - Raad van State (raadvst-consetat.be)</p> <p>Taaladvies.net</p> <p>Helder Recht - Juridische informatie in klare taal</p>	<p>Collega's juris</p>

Vind de weg naar ondersteuning en advies over inclusieve taal

klanten

- COMMCollectie Inclusieve communicatie (coming soon)
- “Tips voor genderinclusief schrijven”

- Team Klare taal

annelies.porteman@bosa.fgov.be

pauline.tilmant@bosa.fgov.be

jeroen.caluwe@bosa.fgov.be

- Team Diversiteit en inclusie

inclusion@bosa.fgov.be

Diversiteit

Diversiteitsbeleid

Inclusie

Inclusiebeleid

Digitale inclusie

Inclusief design

Inclusion by design

Accessibility

Toegankelijkheid

Fysieke toegankelijkheid

Digitale accessibility

Digitale toegankelijkheid

Inclusieve taal

Genderinclusieve taal

gendergevoelig, genderbewust, genderneutraal

Klare taal

begrijpelijke taal, heldere taal, toegankelijke taal

Taalniveaus B1, A2, A1 FALC

Waar en in welke omstandigheden moet je welke taal gebruiken ?

- Taalwet 1966
- Wetgeving | Vaste Commissie voor Taaltoezicht (vct-cpcl.be)

Wat is goed Nederlands of Frans ?

- De gemeenschappen bepalen de normen
- Nederlands: de Taalunie (Vlaanderen en Nederland)
 - > in Vlaanderen werkt Team Taaladvies van de Vlaamse overheid het advies en beleid uit, Taaladvies.net
- Frans: le Conseil de la langue française et de la politique linguistique de la Belgique francophone
- De federale overheid kan adviezen formuleren voor het taalgebruik van federale overheidsdiensten

Hoe schrijven we bij de federale overheid ?

- Kanselarij en COMMnetKern: kader en richtlijnen, soms goedgekeurd door het college van de voorzitters,
 - Webguide.belgium.be
 - COMM Collecties
- Federale organisaties werken binnen het kader van de Kanselarij hun huisstijl, taalbeleid, schrijfafspraken uit
- Experts taaladvies, toegankelijkheid, inclusie, diversiteit ... adviseren, ondersteunen, maken tools
- Wetgevende teksten schrijven we volgens de brochure van de Raad van state
- Websites moeten voldoen aan de Europese richtlijnen voor toegankelijkheid

Meer weten

Bronnen

[Alle bijdrages in het Handboek – Didactiek Nederlands](#)

[nl_brochure-inclusive-communication-in-the-gsc.pdf \(europa.eu\)](#)

[Woordenlijst Inclusief Taalgebruik \(wordpress.com\)](#)

[Taaladvies.nl](#)

[Dossier \[n\]clusief Taalgebruik – Jaja](#)

[Gevoelig Lexicon - De Standaard](#)

<https://homosaurus.org/>

